

DE WERELD EN WIJ.

Een toespraak van Prof. J.E. v. d. Stok voor Jonge Theosofen op 18 oktober 1953.

Om wat meer inzicht te krijgen in wat er in werkelijkheid in de wereld aan het gebeuren is, lijkt het mij gewenst, kennis te nemen van de stromingen, die men zich op het ogenblik in de wereld ziet ontwikkelen, of die er al zijn en die nog steeds van grote betekenis zijn.

Men kan deze werkelijkheid natuurlijk van verschillende kanten proberen te benaderen. Bijvoorbeeld langs de lijn van de literatuur, - dus door zich op de hoogte te stellen van wat moderne schrijvers hebben geproduceerd, in Amerika, in Engeland, in Frankrijk, in Duitsland en Rusland, enz. Men kan ook zijn oor te luisteren leggen op muzikaal gebied en de tendensen in de muziek proberen te benaderen. Ook kan men de levensbeschouwingen, de filosofieën in ogenschouw nemen. Ook de politieke bewegingen in de verschillende landen zijn tot op zekere hoogte een uitdrukking van wat er leeft en beweegt in de volkeren, in andere opzichten dan tot uiting komt in literatuur, muziek of filosofie. Over de ontwikkeling van de wetenschap hoef ik niet te spreken, die is heel evident; de moeilijkheid hierbij is echter, dat we de resultaten die met het wetenschappelijk onderzoek zijn verkregen, niet voldoende menselijk kunnen beheersen. De morele ontwikkeling van de mens kan de technische niet bijhouden, en die achterstand wordt steeds groter.

Ik zou wat dieper willen ingaan op de filosofische tendensen, en daarbij wil ik noemen Karl Jaspers, een Duits filosoof, die een grote rol speelt bij de ontwikkeling van de moderne theologie. Hij is een man met een prachtig verleden; hij was hoogleraar in de theologie, maar omdat hij weigerde mee te gaan met de filosofie van de Nazi's, werd hij ontslagen. Na de oorlog heeft hij zijn werk weer opgevat op een prachtige wijze. Toen verscheen o.a. zijn werk "Die Lehre von der Wahrheit". Men heeft hem een existentialist genoemd. Hij heeft er geen bezwaar tegen dat men hem zo noemt, maar eigenlijk staat hij er boven.

Als existentialist zou ik eerder Jean Paul Sartre noemen, de bekende schrijver van de Franse school van het existentialisme. In de grond is deze beweging eigenlijk een pessimistische. Ze zetten de mensen a.h.w. tegen de muur om geëxecuteerd te worden. Het komt hier op neer, dat deze existentie, dus ons bestaan in de wereld van de zintuigen en van de tijd, zinloos en absurd is, - twee termen die telkens door Sartre worden genoemd. Hij geeft dan de methode aan, hoe men in deze wereld van noodzakelijkheden (zodra men een daad verricht is men noodzakelijk gebonden aan de gevolgen van die daad) althans een zekere vrijheid kan ervaren; dat is een zuiver willekeurige handeling in de letterlijke zin van het woord. Men moet zijn eigen wil laten gelden, maar dan ook de consequenties daarvan volledig op zich nemen. Dat leidt tot excessen.

Men kan deze stroming rekenen tot de romantiek, die bezig was af te sterven, maar nu op deze manier weer het hoofd opsteekt. De romantiek is de uitleving van excessen, --het zijn de boekaniers, de vrijbuiters, - ze spelen met ideeën. Een van de aartsboekaniers is wel Hitler geweest; hij speelde met denkbeelden, met ideologieën, en offerde daaraan eenvoudig volkeren op. Hij had de verkeerde voorstelling overgenomen van Nietzsche's Uebermensch, die het alleen wist, die het alleen bij het rechte eind had, en het recht was het recht van de sterkste.

Als men zijn eigen rechter is, en dus volledig eigengerechtigd is, leidt dit altijd tot excessen. We hebben gezien, hoe dit hele romantische idee geleid heeft tot de enorme excessen van de Nazi's. Men had het idee dat het Duitse volk een "Herrenvolk" was, dat het door God aangewezen was om over andere volkeren te heersen. Het was een en al onderdrukking. Hitler kwam nooit tot de realiteit, en zijn hele bestaan is dan ook één proces van vernietiging geweest, volkomen onreëel.

Iets dergelijks is ook in Rusland gebeurd. Ook daar is een systeem opgebouwd waarbij de mens ondergeschikt werd gemaakt aan een idee fixe. Zo gezien is de geweldige macht die zich daar heeft ontwikkeld, één grote irrealiteit, die alleen maar kan leiden tot véél en véél meer lijden en dieper ongelukkig zijn van de mensheid dan ze nu reeds is, en tot een steeds verder afstaan van de diepere realiteit. Zo benadert men de werkelijkheid nooit.

De werkelijkheid moet men benaderen op spontane, maagdelijke wijze, in vlekkeloze ontvankelijkheid, -- men zou kunnen zeggen: in de uiterste objectiviteit, dus zonder verleden, zonder enige vooropstelling, zonder enig vooroordeel. Zo moet men ook ieder mens proberen tegemoet te treden. Dan ziet men hem heel anders, -- dan komt men tot de realiteit, de werkelijkheid, die zo héél anders is dan wat men gewoonlijk onder de werkelijkheid verstaat. Met déze realiteit hebben wij te maken.

Jaspers zegt: wanneer men als filosoof de wereld, de werkelijkheid zo objectief en onbevooroordeeld mogelijk probeert te benaderen, wordt men direct geconfronteerd met het probleem van het lijden en van de grote disharmonie in de wereld. Dit is een feit waar we niet omheen kunnen komen. De Heer Boeddha zei het nog korter; Hij zei: "er is lijden". Dat is het eerste wat ons tegemoet komt als we ontwaakt zijn, als we werkelijk leven en de werkelijkheid tegemoet durven treden. We moeten niet vluchten als een lafaard, wat de meesten doen (soms ook in Theosofische Loges, in dat altijd maar studeren, studeren, studeren, Nirvana bestuderen en daarin zwelgen -- het is onsmakelijk).

Nee, als men werkelijk intens leeft, dan kan het niet anders of het eerste wat op ons afkomt, zijn de moeilijkheden van de wereld, de kolossale moeilijkheden tussen de volkeren. De wereld is op het ogenblik "gespleten," lijdt aan schizofrenie, heeft een gespleten bewustzijn. We vormen geen eenheid, we zijn niet geïntegreerd. Men voelt dit ook wel, vandaar dat het woord integratie niet van de lucht is, -- als compensatorische factor voor de bestaande werkelijkheid van die afgronden die men op het ogenblik in de wereld ziet. Men streeft naar een integratie van Europa.

Maar Europa heeft geweldige fouten begaan, heeft de wereld in opschudding gebracht met zijn systeem van overheersing, van competitie, van wedijver, met zijn opvoedingssysteem. Het heeft het hele sociale leven in Europa zelf, maar ook in de hele wereld, door zijn koloniserende praktijken uit elkaar gerukt; de levensgemeenschap is uit elkaar gescheurd. Het heeft de industrie geschapen, en daarmee het proletariaat, die onrechte arbeidersklasse, die a. h. w. buiten de gemeenschap kwam te staan. In de oude tijden, nog in de middeleeuwen, was elk dorp een levensgemeenschap; men had een zekere levenssteun, die de mens nu ont-

nomen is. Het proletariaat kwam dus op zich zelf te staan, het werd de protesterende klasse. Daardoor kwam de klassenstrijd, de verscheurdheid en de gespletenheid. En nu moeten wij het goedmaken, - wij krijgen alles op onze boerham en moeten het aanvaarden. Wij moeten nu onze werkelijke plicht doen als de wijzen, door lijden en door lering wijs geworden. We hebben ook de erfenis van de Grieken en de Romeinen, wier grote deugd was: gematigdheid. Wij zijn evenwel zeer ongematigd geweest. We moeten weer een evenwicht brengen in de wereld die zo vol spanningen en conflicten is, eerst door een compromis, - dan door een werkelijk contact met elkaar, een bespreking op een vrij platform, een openlijk de kaarten op tafel leggen. (iets wat méér is dan een compromis), en zo geleidelijk komen tot een verbroedering, tot een verstaan, een goed begrijpen van de mensen.

Amerika kan Sovjet-Rusland niet verstaan, en omgekeerd nog veel minder. Daar in Rusland, achter het ijzeren gordijn, hebben ze zich helemaal afgesloten. In Sovjet-Rusland heeft men een bepaald ideologisch stelsel opgelegd, dat helemaal tegen de natuur van het volk ingaat. De natuur van het Russische volk is vrouwelijk. Als men het met het innerlijk oog beziet, kan men er een blauwe kleur, een moederkleur, in ontdekken. Niettegenstaande al het machtsvertoon van het regime is het Russische volk toch meer vrouwelijk dan mannelijk, en het is vroom, het is mystiek aangelegd. Maar de machthebbers willen dat niet. Ik heb uitvoerige referaten gelezen van de Russische romans die de Stalin-prijs of een andere hoge prijs hebben gekregen, - die zijn gewoonweg verschrikkelijk. Denk aan het verhaal van die arbeiders in Siberië, die bezig zijn voor de industrialisatie een elektrische leiding in de grond te leggen; één van hen begaat de vergissing, zich te verraden als een poëet, en kijkt naar de ondergaande zon, en beschrijft de prachtige luchten met al die diepe mooie kleuren. Hij oogst daarmee de volle verachting van zijn makker, die hem iets "veel mooiers" zal laten zien, en die dan de knop omdraait en het elektrisch licht inschakelt. Die makker is dan de held van het boek, want zijn houding is de houding die je moet hebben volgens de leiders.

Ook in Amerika is er die verheerlijking van het elektrisch licht. Amerika leeft voor een groot deel in de nacht en "in the glamour of the electric light", zoals dat genoemd wordt, en dat verheerlijken ze dan. Nu is er niets wat uit een innerlijk oogpunt zo steriel is als elektrisch licht. We hebben het nodig, maar het werkt slecht op het verstand, het maakt het niet vindingrijk, het maakt de mens niet intelligent. Door het verheerlijken van het mechanische krijgt men de afgescheidenheid, de schaduw, de innerlijke ontevredenheid, en dat is niet alleen onjuist, het is gevaarlijk. Er zijn grote gevaren in Amerika, die bezig zijn zich te ontwikkelen, -- grote, grote gevaren. Uit de onderdrukte complexen kunnen de elementale machten, de terroristische terrestriale machten plotseling opwellen en tot vernietigende uitpattingen leiden. Dat kan overal gebeuren, waar de zuivere menselijkheid wordt onderdrukt. In dat opzicht hebben de Europeanen nog een zekere integriteit gehouden.

Mark Twain heeft een prachtig boek geschreven. "The adventures of Huckleberry Finn". Het is een klassiek boek geworden in Amerika. Zijn held is Huckleberry Finn, een verwaarloosde jongen. Laten we hem eens vergelijken met Olivier Twist van Dickens. We kunnen dan de Engelse jongen voor Europa nemen, en de Ame-

rikaanse voor Amerika. Huckleberry Finn leeft in het tegenwoordige; hij heeft niet het idee dat "morgen" een continuatie is van het heden. Dat beeld heeft de Amerikaan ook niet. Hij leeft als persoon in de periode van de puberteit, en moet ook in vele opzichten zijn eigen weg vinden. Het specifieke moet dan doorbreken en daarom breekt Huckleberry Finn met de ouderlijke band; hij moet niet veel meer hebben van het huisgezin. De jongen en het meisje van 14 of 15 jaar zoeken hun eigen "gang" (club), hun eigen gemeenschap - op zich zelf is dat heel goed - opdat ze later een volwaardig lid zullen worden in de perioden die daarop volgen. Maar er is ook de kans dat de "gang" afglijdt naar misdadigheid.

De Amerikaan is meer pragmatisch, we zouden kunnen zeggen: hij is de amateur. De Europeanen zijn meer theoretisch geschoold, daardoor bewegen ze zich veel trager, en kunnen ze het ogenblikkelijke belang niet zo goed zien als de Amerikanen. Daar staat tegenover, dat de Europeanen een veel groter verantwoordelijkheidsgevoel hebben. Wij Europeanen zijn veel meer gebonden aan de mens en aan de mensheid door het hele verleden, en ook de toekomst keren we niet de rug toe, De Amerikanen keren in zeker opzicht en het verleden en de toekomst de rug toe, en daardoor zien ze maar een deel van de werkelijkheid. Want voor iemand die de toekomst en het verleden afsluit, wordt "het ogenblikkelijke" gemakkelijk een beperking tot dat éne punt: het ikje. Men weet over het algemeen niet welk een rol dat ikje speelt in Amerikal

Dickens die in zijn jonge jaren in Amerika is geweest, heeft zijn intense teleurstelling over de Amerikaan, de "boasting man", uitgebeeld in zijn boek "Martin Chuzzlewit", waarin hij de jonge Chuzzlewit in aanraking laat komen met een van die Amerikanen. De nieuwe Amerikaanse literatuur wil ik technisch prachtig noemen, maar van een dorheid en zonder uitzicht. Neem b.v. Hemmingway's boek "The old man and the sea", dat zonder diepte is, en dikwijls een steriele tragiek vertoont.

Maar denk nu aan de Rus. Die heeft afgedaan met het verleden, volkomen "rück-sichtslos" en onverantwoordelijk, en de toekomst heeft hij klaar gemaakt, helemaal af, -- daar zit geen verrassing meer in, hij weet het precies. Daar wordt de toekomst schoolmeesterachtig opgelegd, en alles wordt beperkt; -- ze lopen allemaal met oogkleppen voor. En waarheen gaat het? Naar de afgrond, naar de bliksem!

Europa is veel menselijker gebleven, dat kleine stukje, want een deel ervan is afgesneden, en daar loopt die muur doorheen, dat ijzeren gordijn. In vele opzichten staat Europa tussen Amerika en Sovjet-Rusland in. Die twee staan fel tegenover elkaar. Onze taak zou het moeten zijn om die grote gespletenheid op te vullen, en dit kan ook nergens beter gebeuren dan in Europa. Wij hebben allerlei smartelijke ervaringen doorgemaakt en we hebben daardoor geleerd; de mens kan alleen maar leren door lijden. Dit is het kernpunt, zegt Karl Jaspers; dit lijden, die moeilijkheden, zijn niet zonder zin. Daar is het grote verschil met Sartre, die zegt, dat het leven geen zin heeft, dat het absurd is, omdat het lijden is, waar men nooit uitkomt.

Jaspers beschouwt het lijden als menselijk. De mens moet het lijden aandurven. Hij moet het niet zoeken, en niet veroorzaken, maar het lijden is noodzakelijk. In een van de Evangeliën staat ook: "het is noodzakelijk dat de ergernissen komen, doch wee dien mens, door welken de ergernis komt". Jaspers zegt: wanneer men dat lijden, dat zo verbonden is aan de menselijke natuur, op de juiste wijze tegemoet treedt, het op de juiste manier ondergaat en uitwerkt, dan ziet men door de disharmonie heen -- door alle dissonanten heen -- de nieuwe dageraad gloren, de hogere harmonie.

De mens is uiteindelijk een transcendentaal wezen -- dat is zijn ware grondslag. Men beschouwt het lijden te veel als een individueel proces. Men kan echter niet staan buiten de moeilijkheden en het lijden van de mensen om zich heen. Het is essentieel zich dit te realiseren. Als men dat proces helemaal heeft door-gemaakt, die passie heeft volbracht, is men in staat om werkelijk diep menselijk geluk te brengen in deze wereld.

Jaspers zegt het niet zo scherp als ik het zeg, - daarvoor is hij een te bedacht-zame filosoof, al verstaat hij onder filosoof iets anders dan Kant, Hegel of Spinoza of Descartes en andere denkers daaronder hebben verstaan. Hij komt enigszins in de richting van de Heer Boeddha, maar niet zo diep. Jaspers is eigenlijk meer psycholoog -- hij was eerst psycholoog en pas later filosoof --, en hij zegt: filosofie is noodzakelijk, niet terwille van de logica (dat was het oude systeem), maar het doel van de filosofie is, het bewustzijn te verdiepen, te verbreden, te verwijden. En dat bereikt hij langs de weg die hij zoekt.

Mijn zienswijze sluit enigszins aan bij de zijne, maar ik geloof dat de mijne veel concreter is, veel scherper omschreven. Hij moet tenslotte de wetenschap-pelijke methode volgen, dat is de objectieve methode, --het is de methode van de buitenkant, zeer noodzakelijk voor verschillende dingen, maar deze raakt het wezen der dingen niet.

Laten we proberen het van het innerlijke punt te bezien.

De wortel van de moeilijkheden, die veel onnodig lijden veroorzaakt (-- het lijden is veel groter dan nodig is, d.w.z. dan in het Goddelijk Plan ligt --) is het ik-besef. Het gaat dus om die ik-heid, die ik-zucht, die ik-krimp, die men overal aantreft. Overal denken en praten de mensen over zichzelf, vooral oude mensen, alles draait om het ik. Daardoor is de zienswijze zo beperkt, daardoor wordt de werkelijkheid afgesloten. De werkelijkheid is het mysterie en het wonder.

Wij identificeren onszelf met ons bewustzijn, ons waakbewustzijn, dat volgens de moderne psychologen en filosofen maar een heel klein gedeelte van de mens is. Volgens Jung speelt dan b.v. het "ik" wel een rol, als verbindingspunt van alle bewustzijnsinhouden. Maar dat "ik" ontstaat pas later in de jeugd, en het zou bij oudere mensen weer moeten verdwijnen. Helaas gebeurt dit doorgaans niet, want het "ik" is dan meestal zo hard geworden als een roestige spijker in een betonnen plaat, en zo kom je er nooit af. Als je dat "ik" zo hebt inge-bouwd, ben je bang, en je hebt begeerte in de verkeerde zin van het woord; je bent begeerte en je bent angst. Zulke mensen zijn bang voor de dood en voor de begeerte die ze niet kunnen bevredigen. Ze zijn de meest ongelukkige

mensen, - je ziet ze overal om je heen. En toch zouden de mensen op latere leeftijd zichzelf, dat "ik", moeten verliezen in die finale opofferende daad, als het ware verstervend in pure barmhartigheid. Dan is er geen "ik" meer, dan is er oplossing, absolverende werking, absolute. Maar zo als het nu is, draait het bij de mensen vooral om het zelf en het ik.

Wanneer men leven wil voor de mensen, moet men hen op een geheel andere wijze tegemoet treden, in een totaal nieuwe relatie treden met mensen en dingen, en in de eerste plaats begaan zijn met de moeilijkheden in de wereld. Het heeft geen zin om te leven, als men zich niet daarin stort, en er is dan geen werkelijke satisfactie. Hoe ontstaat dat "ik"? Er zijn filosofen die zeggen dat het "ik" de grondslag is. De grote professor Bolland b.v. zei: "zodra het woord "ik" op de lippen van het kind komt, dan is daar de geest". Er is niets minder waar dan dat.

Laten we de ontwikkeling van het kind in vogelvlucht beschouwen.

Het bewustzijn van het kindeke, prenataal en kort na de geboorte, is wel universeel genoemd. Er is nog geen mijn en geen dijn, geen afscheiding; er is nog niet de zonde van de afgescheidenheid, zoals men dat in Boeddhistische kringen wel noemt. Deze eerste periode is dynamisch, magnetisch, universeel; het gaat dus om universele krachten.

De tweede periode is emotioneel-actief, we zouden kunnen zeggen: meer electrisch. Dan krijgt het kind "een idee" van het zelf, van het "eigene", zonder het te beredeneren. Dan krijgt het zijn eigen "vorm", zijn eigen integriteit. Die had het niet in de eerste periode van de universaliteit, maar nu in de tweede periode krijgt het de vorm van het "zelf". In het begin bestaat het woord "ik" nog niet; eerst is het "Annetje", - Annetje wil dit, en Annetje wil dat, maar niet "ik". Maar een kind van drie jaar spreekt al telkens over "ik", en dat zou eigenlijk niet zo moeten zijn. Wij hebben het kind beïnvloed, omdat we allemaal zo "self-centred" zijn, zo eigenzoekelijk, zo ik-middelpuntig, en niet loskomen van dat ikje, van die kramp. Uit de heerlijke universaliteit, die paradijsstoestand, komt het kind dus in de wereld van zonde en afgescheidenheid, van gespletenheid, en zo ontstaat dan ook dadelijk de "schaduw". Dit zou niet nodig zijn als wij goede opvoeders waren. Deze tweede periode is dus de periode waarin het "zelf" komt, dit is de menselijke integriteit. Wij hebben allemaal onze uniciteit, het eigene, het bijzondere van iedere mens, onze eigen "vorm". Die vorm is noodzakelijk, omdat het de taak van ieder mens is, te geven wat anderen niet hebben.

De derde periode is de periode van de jongen en het meisje van 11 of 12 jaar. Dat is meer de periode van de intelligentie. Wat is intelligentie? Bij een intelligent mens is er een stralend punt, uitstralend naar buiten toe, in de ruimte; het verliest zich in de ruimte. Men krijgt dus de open boog, de curve die niet terugkeert naar zichzelf, de parabool, een prachtige lijn. De rechte lijn is beperkt, en staat ons mensen (tenminste wanneer we het transcendentale in ons voelen) ook niet aan. De rechte lijn ligt niet in de natuur van de mens, de curve wel. De open curve verliest zich dus in de ruimte, versterft daar als het ware, komt vernieuwd terug en verlicht het punt. Het punt is dus altijd uitstralend

en verstervend. Het werkt in de open structuur en is niet gesloten door het verstand. Met het verstand krijgen we pas in de vierde periode te maken. Hoe weinig passen we deze werkelijkheid toe in onze opvoeding op de scholen, waar de kinderen zijn gebonden, worden genageld aan schoolbanken, aan kleine ruimten, en allemaal peuterwerk moeten doen waardoor ze visie verliezen. Men kan met een dergelijk priegelwerk niet in de visie komen, niet in de ruimte leren blikken, de dingen ruim en groots zien om werkelijk te kunnen vernieuwen. De grondslag voor de intelligentie en visie moet gelegd worden in deze derde periode.

De vierde periode is een heel moeilijke, dat is de puberteit. Dan komt de verstandelijke ontwikkeling die werkt in de "oikos", het huis, de beslotenheid, die is als een heilig tabernakel. En nu krijgt men het "Ik", dat eigenlijk zou moeten ontstaan als een groot diep mysterie. Als men het mysterie niet beseft, niet ziet, niet begrijpt, dan ontstaat dat kleiner, beperkter "ik", En als men bang is om de vallei van de schaduw des doods door te gaan, wordt dat "ik" harder en harder, en dan vertoont zich de mens in zijn zelfzucht, in zijn eigenzouke-lijkheid, zijn eigengerechtigheid. Deze jongens- en meisjesperiode is er vaak een van groot lijden. Zij staan voor grote moeilijkheden, vandaar dat ze in die periode ook dikwijls verharderen. Ze hebben geen tijd om tot zichzelf te komen, tot die grotere vorm, die integriteit. Ze worden gebonden aan dat ikje, die roestige spijker in gewapend beton, aan alle kanten in hun ervaring beperkt. Zo verschijnt die gespletenheid in zijn volle omvang, waarvoor in de tegenwoordige maatschap-pij de grondslag volledig wordt gelegd door dat criminele opvoedingssysteem dat we hebben. We kunnen het niet helpen, we zijn op die manier opgevoed, en die zonden werken na tot in meerdere geslachten. Wij komen er nog niet uit, maar het is wel nodig, dat we tot inzicht komen, tot de visie, zoals Karl Jaspers het noemt. De Heer Boeddha zei: "Men moet beginnen met inzicht, met de realiteit te zien van de dingen".

Toch is er één groot iets in die tijd, en dat is dat de jongens en meisjes tot over de oren verliefd op elkaar worden. Daardoor komt er redding. Dan zien ze voor het eerst het wonder en gaan ze open voor een ander, verliezen ze zichzelf helemaal. Dan verschijnt het leven ook heel anders, de realiteit wordt dan wonderlijk mooi, als men tenminste onzelfzuchtig verliefd is. Dan opent zich een heel nieuwe wereld, een wereld van diepere ervaringen.

Er moet zijn de klaterlach, de blijheid in de open lucht, de blijheid van de Engelen. Ook moet er zijn de vreugde in het dagelijkse werk. Als een werker, als persoonlijkheid, heeft de mens de activiteit nodig, de nuttige werkzaamheid, die vrede geeft en diepe satisfactie. In dat opzicht deelt hij het werk van de schepselen van de Goddelijke Werkzaamheid, de Daimonen, zoals ze worden genoemd. Voor zijn engelenaanzicht, zijn individualiteit, zijn lichtwezen, is er nog die blijheid en een mooie klaarheldere levensgemeenschap.

Maar de mens is meer dan een Engel, en meer dan een Daimon. De mens is geschapen voor de diepte en dat wat de diepte nog voorbijgaat, het transcendentale. Geen diepte kan worden bereikt, en ook geen realiteit kan worden verkregen en gebracht zonder dat verdiepende proces, dat lijden heet, en dat men met vreugde door zal gaan als men ziet dat alleen op die manier men het onuitspre-

kelijke geluk aan anderen kan brengen. De sleutel voor het hele leven wordt gegeven door de realiteit van het verdiepende proces van het lijden. Het geeft een dieper bevrediging bij het werk, een diepere satisfactie aan de hele levensgemeenschap van mensen, wanneer het op de juiste wijze wordt ondergaan, en wanneer het zo leidt tot de levensgemeenschap met het mysterie, het aanraken van het mysterie. Die "presence of divinity" maakt het leven van de mens pas de moeite waard, "life worth living". Het mysterie kan niet gedefinieerd worden, maar het moet worden beleefd, en alleen als men dat heeft gezien, leeft men.

Als men "beyondness" heeft verkregen, als men transcendentiaal is geworden, dan scheidt men uniciteit, het eigene, het bijzondere. Dan pas kan men geven, en moet men geven. Het unieke in de mens moet uitstralen, versterven in het vuur der Liefde. Men kan het eigene niet voor zichzelf houden. Iedereen vraagt er als het ware om, omdat hij het niet heeft. Het unieke werkt als een zuurdesem, om het mooie beeld uit het evangelie te gebruiken. Het wekt op tot werkelijk leven, openstaan voor de moeilijkheden van een ander, - dat is de eerste grote waarheid van het Boeddhisme. Dan begint men pas te leven, dan pas belandt men in de wereld van de werkelijkheid.

Alleen de medelijdende leeft, en nog méér degene, die de zonden van de wereld op zijn schouders neemt, die zelf onschuldig zijnde niet meer beschuldigt, niet meer apart staat. Alleen dan kan men helpen lasten te verlichten, want als men volkomen onschuldig is, verdwijnt alle zonde in die onschuld. In die diepte van het medelijden verdwijnt ze als de mist, die, wanneer de lucht klaar en helder is, en de zon gaat schijnen, wegtrekt en sublimeert, zodat alles opklaart en helder wordt en wonderlijk zuiver. Dat mysterie is de grote werkelijkheid en zekerheid, - het geeft kleur aan alles, een diepe volle kleur, zodat de volle harmonie in het leven doorbreekt.

*

*

*

THEOSOFISCHE
BIBLIOTHEEK
Tolstraat 154 Amsterdam

SEP 1 2012